27.09.24р. 21гр. укр. літ.

Доброго дня! Тема уроку. «Сом». «Письменники». Пейзаж, портрет, характер людини, авторський голос, народні прикмети, прислів'я та приказки в усмішках Остапа Вишні

Увага! Виконані завдання надсилати за електронною адресою: moshev2020@icloud.com

ТЕОРЕТИЧНА ЧАСТИНА

1. Засвоєння нового матеріалу

Як відомо, Остап Вишня був мисливцем. Щоденникові записи, спогади друзів свідчать, що для нього важливим був не сам процес полювання і навіть не його результат, а особлива атмосфера, яка панувала там. Не випадково «мисливські усмішки» з'явилися після виходу письменника на волю. У цих творах йому уже не потрібно було йти на компроміс із власною совістю, кривити душею, писав їх щиро та правдиво. В усмішках гармонійно поєднуються описи природи, змальовані майстерним почерком лірика, і анекдотичні розповіді, вміло передані вустами гумориста. Адже важко живеться людині, яка не має почуття гумору. Тому ми продовжуємо вивчати творчість не просто гумориста, а поета за станом душі.

Остап Вишня писав нариси, фейлетони, плідно працював як перекладач, але найбільше слави зазнав як гуморист і сатирик. Увів в українську літературу й утвердив у ній новий різновид гумористичного оповідання, що його сам же й назвав усмішкою.

Новому жанру Остап Вишня дав таке жартівливе значення: «Мені нове життя усміхається, і я йому усміхаюся! Через те й усмішки». Остап Вишня активно

розвивав жанрові різновиди усмішки: усмішка-пародія, усмішка-жарт, усмішка-нарис, усмішка-мініатюра тощо.

2. Аналіз збірки «Мисливські усмішки»

У післявоєнний період Остап Вишня створив великий цикл неперевершених за своєю майстерністю, тонкістю відчуття рідної природи «Мисливських усмішок».

«Мисливські усмішки» є найбільш поетичними творами Остапа Вишні. Це справді ліричні вірші в прозі, які стоять в одному ряду із «Записками мисливця» Тургенєва, мисливськими етюдами та оповіданнями Лєскова і Пришвіна. «Мисливські усмішки» з повним правом можна називати лебединою піснею письменника.

Після війни Остап Вишня найчастіше вирушав на полювання з Максимом Рильським, якого називав Максимом Черешнею. Переважно вони поверталися зовсім без здобичі, бо не за нею і вирушали, але задоволені й щасливі, що відпочили, намилувалися краєвидами, нарозмовлялися з друзями й наслухалися різних побрехеньок. Девізом Остапа Вишні були промовисті слова: «Живіть, зайці». Цей девіз стосувався і М. Рильського, А. Малишка. Якщо ж і траплялося вполювати звірину, настрій був зіпсований і полювання перетворювалося на траур по убієнному. У центрі «Мисливських усмішок» стоять благородні, розумні, кмітливі люди. Це були щирі любителі й охоронці природи, які кохалися в пташинці і звіряті, деревці і квіточці. Остап Вишня приятелював з цими людьми.

Герої усмішок, здається, не полювали по-справжньому: найважливішим для них було відпочити від повсякденної метушні, помилуватися вечірніми зорями та світанковими ранками над тихими озерами. Художні компоненти «Мисливських усмішок»: дотеп, анекдот, пейзаж, портрет, пісня, авторський ліричний відступ, порівняння, епітети, персоніфікація, гіпербола. Усмішки «Відкриття охоти», «Заєць», «Лисиця», «Лось», «Ружжо», «Дикий кабан, або вепр», «Екіпіровка мисливця», «Як варити і їсти суп із дикої качки», «Сом» — ось далеко не повний перелік кращих творів цього циклу.

«Мисливські усмішки» — яскрава сторінка не тільки в багатогранній творчості Остапа Вишні, а й у всій українській сатирично-гумористичній літературі. Тематичний цикл усмішок: сільські, мисливські, закордонні, київські, кримські тощо.

- **Прослухайте. Аудіокнига Остап Вишня «Сом»**
https://www.youtube.com/watch?v=nuwllE0grKI

3. Аналіз усмішки «Сом»

З великим замилуванням описує Остап Вишня природу — річку Оскіл, диких каченят: «Заплава річки Осколу, Де він у цьому місці розбивається на кілька нешироких рукавів, заросла густими очеретами, кугою, верболозом і густою, зеленою, соковитою травою. Як увійдеш, картуза не видко! Шумить заплава в травні та в червні…».

Письменник розповідає з гумором неймовірні бувальщини про сомів, їхні звички, про пригоди, що трапляються з рибалками. І хоч у цих пригодах чимало, м'яко кажучи, без перебільшень, це не заважає читачеві весело сміятися й дивуватися багатству та красі нашої рідної природи: «Інтересна риба сом! За царського режиму, як свідчать дореволюційні рибалки-письменники, сом важив до 400 кілограмів, ковтав собак і ведмедів. Можливо, що з розвитком рибальства сом важитиме тонну і ковтатиме симентальських бугаїв і невеличкі буксирні пароплави…». «А сома… сома мені самому доводилося бачити такого завбільшки, як комбайн! Тільки трохи довшого. Це, дорогі наші читачі, серйозно й без жодного перебільшення».

4. Складіть «паспорт» усмішки «Сом» 1953 р.

Літературний рід: епос.

Жанр: усмішка.

Тема: гумористична розповідь про сома, що жив у річці Оскіл і міг з'їсти гусака, гімалайського ведмедя і навіть парового катера.

Головна ідея: виховання любові до природи, щирий захват красою рідної природи, неприхована залюбленість у неї.

Композиція: усмішка складається з *чотирьох* частин:
- у першій оповідач запрошує читача побувати на Осколі й помилуватися краєвидами цієї річки;
- у другій частині дід Панько застерігає бути обережним біля ковбані, у якій живе величезний сом;
- у третій частині йдеться про сома, який тягав за собою моторного човна;
- у четвертій герой-оповідач розповідає про те, чим живляться соми і як їх ловити.

5. Літературознавці про усмішку «Сом»

«Мисливські усмішки» Остапа Вишні в українській літературі — явище унікальне. У них спостерігаємо оригінальний синтез народного анекдоту й пейзажної лірики. Ці пейзажі досить лаконічні. Одна-дві деталі, схоплені

усміхненим поглядом, так доречно вкраплюються в текст оповіді, що без них не можна уявити ні загального тла полювання, ні відповідного настрою.

Усмішка «Сом» починається із запрошення побувати «на річці на Осколі», ніби спонукаючи читача до довірливої розмови. Оповідач перейнятий щирим захватом від краси довколишнього світу — своєрідної ідилії гармонійного поєднання людини й природи. Мова мальовничого пейзажного опису чарівних місць лагідна, ніжна. Такий ліризм посилюється змалюванням появи на річковому плесі сім'ї чирят: матері й «манісіньких чиряточок», а далі — «качка-крижень з криженятами», легесенькі «болотяні курочки». Усе тут рухається, міниться барвами, звуками, з-поміж яких пробиваються дівочі «різні чудові пісні». Створюється враження від великого живого рухливого організму, яким є природа і в якому все взаємопов'язане, а людина — її невід'ємна частка. Від лагідних описів оповідач плавно переходить до пересторогиі небезпеки (вустами діда Панька) — наприклад, про «велику ковбаню», у яку може і «дзвініця пірнути». Далі дід розповідає якусь неймовірну історію, яка відбулася «ще за панів» з величезним сомом, який проковтнув і гусака, і собаку панського, і навіть «парового катера». Ця історія змінюється наступною, знову про сома, її розповідає вже «дуже заядлий і дуже справедливий рибалка», й акценти тут інакші — про те, який сом сильний і могутній. Нарешті, картина остання, завершальна, — у цій історії образ сома цілком реалістичний, приземлений — на перший погляд, вона нагадує своєрідну інструкцію з риболовлі сомів. Мабуть, нею можна було б і скористатися, якби не наявний тут відвертий гумор, насмішка з довірливого читача, знову гіперболізація образів і прикметні фантастичні деталі (наприклад, у череві сома може виявитися копчена ковбаса, варений рак і пара «цілісіньких шпротів»). Як бачимо, у цій усмішці акварельний український краєвид змінюється майстерним діалогом, влучні деталі супроводжують репліки, описи комічних і фантастичних ситуацій. І скрізь є «всюдисущий автор» — усміхнений, іронічний, проникливий. Він кидає одну-дві деталі й мовби спостерігає реакцію читача. Є його щирий захват красою рідної природи, неприхована любов до неї, відчуття казки з дитинства, святковості.

Терень Масенко написав «Легенду про Остапа Вишню».

Його спитали в дні колишні:

«Чом зло ти словом не добив?»

— Та я ж назвався цвітом Вишні,

Я світ любив, людей любив.

Питала північ під вітрами,

Де років з десяти — з таборами:

«Чом не писав ти довгих драм?»

— Було життя, як довга драма,

Але я твердо йшов життям.

Спитали друзі потихеньку:

«Чи знов тяжку пройшов би путь?»

І так сказав Павло Губенко,

Якого Вишнею зовуть:

— За правду — й смерті не боявся,

І не писав тріскучих од.

І все життя з біди сміявся,

Як запорізький мій народ.

А Олесь Гончар написав: «Мабуть, з часів Котляревського не сміялась Україна таким життєрадісним, таким іскрометним сонячним сміхом, яким вона засміялась знову в прекрасній творчості Остапа Вишні». Тож будьте здорові, живіть у мирі. Усміхайтеся життю, пам'ятайте, що «мова на Вкраїні найкраща, небо найкраще, небо найкраще, ґрунт найкращий, народ найкультурніший, найпатріотичніший».

- **Прослухайте. Аудіокнига Остап Вишня « Письменники»** **https://www.youtube.com/watch?v=AQbdKsKcANY**

ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

1. Читати с. 101 -103, скласти конспект прочитаного;

читати усмішку «Сом», «Письменники», виписати художні засоби.

2. Виконати тест. Остап Вишня "Письменники" https://naurok.com.ua/test/ostap-vishnya-pismenniki-22520.html